

**Euroopa Liidu
Nõukogu**

**Brüssel, 28. jaanuar 2022
(OR. en)**

5783/22

**TELECOM 31
DIGIT 21
CYBER 32
COMPET 56
RECH 48
PI 9
MI 69
EDUC 34
JAI 110
ENFOPOL 45
COSI 29**

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	27. jaanuar 2022
Saaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2022) 28 final
Teema:	Euroopa deklaratsioon digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümnendiks

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2022) 28 final.

Lisatud: COM(2022) 28 final

Brüssel, 26.1.2022
COM(2022) 28 final

Euroopa deklaratsioon
digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümnendiks

Euroopa deklaratsioon digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümnendiks

Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutavad pidulikult välja järgmise ühisdeklaratsiooni digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümnendil

Preambul

Arvestades järgmist:

- (1) Digipööre mõjutab inimelu kõiki aspekte. See pakub märkimisväärseid võimalusi elukvaliteedi parandamise, innovatsiooni, majanduskasvu ja kestlikkuse jaoks, kui samas toob see endaga kaasa uusi väljakutseid meie ühiskonna ja majanduse ülesehitusele, turvalisusele ja stabiilsusele. Digipöörde üha kiirenev tempo tähendab, et Euroopa Liidul (edaspidi „EL“) on aeg sõnastada, kuidas tema väärtusi ja põhiõigusi tuleks kübermaailmas rakendada.
- (2) Parlament on mitmel korral kutsunud üles tagama, et liidu lähenemine digipöördele oleks igakülgset koostööd põhiõigustega, näiteks andmekaitse ja diskrimineerimiskeeluga, ja selliste põhimõtetega nagu tehnoloogiline ja võrgu neutraalsus ning kaasamine¹. Samuti on parlament nõudnud kasutajate õiguste jõulisemat kaitset digikeskkonnas².
- (3) Toetudes varasematele algatustele, nagu Tallinna deklaratsioon e-valitsuse kohta ja Berliini deklaratsioon digiühiskonna ja väärtuspõhise digivalitsuse kohta, esitas nõukogu Lissaboni deklaratsioonis „Eesmärgipärane digidemokraatia“ üleskutse luua selline digipöörde mudel, mis tugevdab digitaalset ühtset turu ümber koonduva digitaalset ökosüsteemi inimhõõdet. Ühtlasi kutsus nõukogu üles looma digipöörde mudeli, mis tagaks, et tehnoloogia aitab kliimameetmeid võtta ja keskkonda kaitsta.
- (4) ELi arusaam digipöördest seab selle keskmesse inimesed, võimestab üksikisikuid ja toetab innovatiivseid ettevõtteid. Komisjon esitas hiljuti otsuse ettepaneku „Tee digikümnendisse“, mis sisaldab nelja tegevussuuna (digioskused, digitaristu ning ettevõtete ja avalike teenuste digiüleminek) konkreetseid digieesmärke, mis aitavad selle arusaama ellu viia. Liidu nägemuse kohaselt peaks meie ühiskonna ja majanduse digipööre hõlmama digitaalset suveräänsust, kaasamist, võrdsust, kestlikkust, vastupidavust, turvalisust, usaldust, elukvaliteedi parandamist ja inimeste õiguste ja püüdluste austamist ning aitama muuta liidu majanduse ja ühiskonna dünaamilisemaks, ressursitõhusamaks ja õiglasemaks.
- (5) Deklaratsioon peaks selgitama ühiseid poliitilisi kavatsusi. Selles mitte üksnes ei meenutata digipöörde kontekstis kõige olulisemaid õigusi, vaid see peaks kujunema ettevõtjate ja muude asjaomaste isikute jaoks etaloniks, millest lähtudes arendada ja võtta kasutusele uusi tehnoloogiaid. Deklaratsioon peaks andma suuna kätte ka poliitikakujundajatele, kes peavad aru selle üle, kuidas nemad näevad digipööret järgmistes aspektides: inimeste seadmine digipöörde keskmesse, solidaarsus ja kaasamine kui põhialused, valikuvabaduse olulisuse ülekordamine, digitaalses avalikus ruumis osalemine, ohutus, turvalisus ja võimestamine ning kestlikkus.
- (6) Veelgi tuleks tugevdada demokraatlikku järelevalvet digiühiskonna ja -majanduse üle, pidades sealjuures igati kinni õigusriigi põhimõtetest, toimivast kohtusüsteemist ja

¹ 2020/2216(INI)

² 2020/2018(INL); 2020/2019(INL); 2020/2022(INI); 2020/2012(INL); 2020/2014(INL); 2020/2015(INI); 2020/2017(INI).

õiguskaitsest. Käesolev deklaratsioon ei mõjuta juriidiliste õiguste kasutamise seaduslikke piire, et viia need kooskõlla muude õiguste kasutamisega, ega avalikes huvides olevaid vajalikke ja proportsionaalseid piiranguid. Liit peaks tutvustama deklaratsiooni oma suhetes teiste rahvusvaheliste organisatsioonide ja kolmandate riikidega, et need põhimõtted inspireeriksid ka meie rahvusvahelisi partnereid kujundama digipööret sellises suunas, et selle keskmes oleksid kogu maailmas inimesed ja nende inimõigused.

- (7) Deklaratsioon põhineb eeskätt ELi esmasel õigusel, eelkõige Euroopa Liidu lepingul, Euroopa Liidu toimimise lepingul, ELi põhiõiguste hartal ja Euroopa Liidu Kohtu praktikal, aga ka teisestel õigusaktidel. Samuti tugineb deklaratsioon Euroopa sotsiaalõiguste sambale ja täiendab seda. Tegemist on deklaratiivse dokumendiga ja seega ei mõjuta ta iseenesest õigusnormide sisu ega nende kohaldamist.
- (8) Digipõhimõtete propageerimine ja rakendamine on liidu ja liikmesriikide ühine poliitiline kohustus ja vastutus igäühe pädevuse piires ja täielikus kooskõlas liidu õigusega. Komisjon on teinud ettepaneku, et digikümneni olukorra kohta parlamendile ja nõukogule esitatav aastaaruanne kataks ka digipõhimõtete seire.

Digiõiguste ja -põhimõtete deklaratsioon digikümneniks

Meie eesmärk on edendada digipööret euroopalikul viisil, nii, et selle keskmes on inimene. See lähtub euroopalikest väärtustest ning toob kasu kõigile üksikisikutele ja ettevõtjatele.

Seepärast deklareerime järgmist:

I peatükk. Digipöörde inimkesksus

Euroopa Liidus on digipöörde keskmes inimesed. Tehnoloogia peaks teenima kõiki eurooplasi ja olema neile kasulik ning võimestama neid pürgima oma sihtide poole igati turvalises keskkonnas, kus austatakse nende põhiõigusi.

Me lubame:

- tugevdada kõigile kasuliku ja kõigi eurooplaste elu parandava digipöörde demokraatlikku raamistikku;
- võtta vajalikud meetmed, et tagada liidu õiguses tunnustatud liidu väärtuste ja üksikisiku õiguste austamine nii võrgus kui ka reaalses maailmas;
- toetada kõigi, nii avalik-õiguslike kui ka eraõiguslike digivaldkonnas tegutsejate vastutustundlikku ja hoolsat tegutsemist ohutu ja turvalise digikeskkonna nimel;
- propageerida kirjeldatud arusaama digipöördest aktiivselt ka oma rahvusvahelistes suhetes.

II peatükk. Solidaarsus ja kaasamine

Kõigil peaks olema juurdepääs tehnoloogiale, mille eesmärk on inimesi liita, mitte nende vahel lõhesid tekitada. Digipööre peaks aitama liidus kaasa õiglase ühiskonna ja majanduse kujunemisele.

Me lubame:

- kindlustada, et tehnoloogilised lahendused austavad inimeste õigusi ja võimaldavad neid õigusi kasutada ning soodustavad kaasamist;

- sellist digipööret, kus kedagi ei jäeta maha. Digipööre peaks kindlasti kaasama eakad, puuetega ja tõrjutud inimesed, haavatavad ja hääleõiguseta inimesed ning need, kes tegutsevad nende nimel;
- töötada välja piisavad raamistikud, et kõik digipöördest kasu saavad turuosalised täidaksid oma sotsiaalseid kohustusi ja annaksid õiglase ja proportsionaalse panuse avalike hüvede, teenuste ja taristu kuludesse, nii et sellest oleks kasu kõigile eurooplastele.

Ühenduvus

ELis peaks kõigil igal pool olema juurdepääs taskukohastele ja kiiretele digiühendustele.

Me lubame:

- tagada kõigile juurdepääsu suurepärastele ühendustele, olenemata sellest, kus keegi elab ja kui suur on tema sissetulek;
- kaitsta neutraalset ja avatud interneti, kus sisu, teenuseid ja rakendusi põhjendamatult ei blokeerita ega halvendata.

Digiharidus ja -oskused

Igaühel on õigus haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele ning igaühel peaks olema võimalus omandada kõik alg- ja edasijõudnute taseme digioskused.

Me lubame:

- propageerida ja toetada tööd, mida tehakse, et kõigil haridus- ja koolitusasutustel oleks digitaalne ühenduvus, taristu ja töövahendid;
- toetada tööd, mis võimaldab õppijatel ja õpetajatel omandada ja jagada kõiki vajalikke digioskusi ja -pädevusi, et aktiivselt osaleda majanduses, ühiskonnas ja demokraatlikes protsessides;
- anda igaühele võimaluse kohaneda töö digitaliseerimisest tingitud muutustega läbi oskuste täiendamise ja ümberõppe.

Töötingimused

Igaühel on õigus töötada ausates, õiglastes, tervislikes ja ohututes tingimustes ning olla digikeskkonnas sama asjakohaselt kaitstud kui füüsilises töökohas, olenemata sellest, milline on inimese tööalane staatus, töötamise viis või kestus.

Me lubame:

- tagada, et igaühel on võimalik mitte olla kättesaadav ja kasutada digikeskkonnas töö- ja eraelu tasakaalu kaitsemeetmeid.

Digitaalsed avalikud teenused internetis

Igaühel peaks kõikjal liidus olema internetis juurdepääs kõigile peamistele avalikele teenustele. Kelleltki ei tohi nõuda, et ta esitaks digitaalsetele avalikele teenustele juurdepääsuks ja kasutamiseks andmeid sagedamini kui vajalik.

Me lubame:

- tagada, et kõigile eurooplastele pakutakse juurdepääsetavat, turvalist ja usaldusväärset digiidentiteeti, mis annab juurdepääsu mitmesugustele internetipõhistele teenustele;
- tagada laialdase juurdepääsu valitsussektori teabele ja selle taaskasutamise;
- hõlbustada ja toetada kogu liidus sujuvat, turvalist ja koostalitlusvõimelist juurdepääsu digitaalsetele tervishoiu- ja hoolekandeteenustele, kaasa arvatud ravidokumentidele, nii et see vastaks inimeste vajadustele.

III peatükk. Valikuvabadus

Kokkupuude algoritmide ja tehisintellektisüsteemidega

Igäühel peaks olema õigus kasutada tehisintellekti eeliseid, kui nad teevad oma teadlikke valikuid digikeskkonnas, olles samas kaitstud riskide ja ohtude eest, mis ähvardavad inimese tervist, ohutust ja põhiõigusi.

Me lubame:

- tagada algoritmide ja tehisintellekti kasutamise läbipaistvuse ja selle, et inimesed on nendega kokku puutudes võimestatud ja teavitatud;
- tagada, et algoritmipõhised süsteemid tuginevad sobivatele andmetikele, et hoida ära ebaseaduslikku diskrimineerimist ja võimaldada inimjärelvalvet olukordades, kus nende süsteemide töö tulemused mõjutavad inimesi;
- tagada, et tehnoloogiaid, nagu algoritmid ja tehisintellekt, ei kasutata selleks, et määrata ette kindlaks inimeste valikuvõimalusi näiteks sellistes valdkondades nagu tervishoid, haridus, tööhõive ja eraelu;
- näha ette turvameetmed, mis tagaksid, et tehisintellekti- ja digisüsteemid on ohutud ning et nende kasutamisel austatakse igati inimeste põhiõigusi.

Õiglane internetikeskkond

Igäühel peaks olema võimalik objektiivse, läbipaistva ja usaldusväärse teabe põhjal realselt valida, milliseid võrgupõhiseid teenuseid ta kasutab.

Igäühel peaks olema võimalus digikeskkonnas õiglastel tingimustel konkureerida ja innovatsiooniga tegeleda.

Me lubame:

- tagada ohutu, turvalise ja õiglase internetikeskkonna, kus inimõigused on kaitstud ning platvormide, eeskätt suuretevõtete ja sisule juurdepääsu kontrollijate kohustused on hästi kindlaks määratud.

IV peatükk. Digitaalses avalikus ruumis osalemine

Igäühel peaks olema juurdepääs usaldusväärsele, mitmekesisele ja mitmekeelsele internetikeskkonnale. Juurdepääs mitmekesisele sisule toetab pluralistlikku avalikku mõttevahetust ja peaks võimaldama kõigil demokraatias osaleda.

Igäühel on internetikeskkonnas õigus väljendusvabadusele ilma, et peaks kartma tsensuuri või hirmutamist.

Igäühel peaks olema võimalus teada saada, kes on tema kasutatava meediateenuse omanik või kes seda teenust kontrollib.

Arvestades väga suurte digiplatvormide pakutavate teenuste rolli avaliku arvamuse ja debati kujundamisel, peaksid sellised platvormid toetama vaba demokraatlikku arvamustevahetust internetis. Nad peaksid leevendama riske, mis tulenevad nende teenuste tööst ja kasutamisest ning desinformatsioonikampaaniate korraldamiseks, ning kaitsma väljendusvabadust.

Me lubame:

- toetada digitehnoloogia arendamist ja parimaid kasutusviise, et suurendada kodanikuaktiivsust ja osalemist demokraatias;
- jätkata internetis põhiõiguste, eeskätt väljendusvabaduse ja teabevabaduse kaitsmist;
- võtta igasuguse ebaseadusliku veebisisuga toime tulemiseks meetmeid, mis on nende põhjustatava kahjuga võrreldes proportsionaalsed, austades sealjuures täielikult õigust väljendus- ja teabevabadusele ning kehtestamata üldisi jälgimiskohustusi;
- luua internetikeskkonna, kus inimesed on kaitstud desinformatsiooni ja muu kahjuliku sisu eest.

V peatükk. Ohutus, turvalisus ja võimestamine

Kaitstud, ohutu ja turvaline internetikeskkond

Igäühel peaks olema juurdepääs digitehnoloogiale, -toodetele ja -teenustele, mis on ohutud ja turvalised ning projekteeritud privaatsust kaitsma.

Me lubame:

- kaitsta inimeste, ettevõtete ja avalike institutsioonide huve küberkuritegevuse, sh andmetega seotud rikkumiste ja küberrünnete eest. See tähendab ka digiidentiteedi kaitsmist identiteedivarguse või manipuleerimise eest;
- astuda vastu neile, kes püüavad internetis õhnestada turvalisust ja eurooplaste internetikeskkonna usaldusväarsust või kes propageerivad digivahendite abil vägivalda ja vihkamist, ning võtta nad vastutusele.

Privaatsus ja üksikisiku kontroll andmete üle

Igäühel on õigus sellele, et tema isikuandmed oleksid internetis kaitstud. See õigus tähendab muu hulgas kontrolli selle üle, kuidas neid andmeid kasutatakse ja kellega neid jagatakse.

Igäühel on õigus oma suhtluse ja elektroonilistes seadmetes sisalduva teabe konfidentsiaalsusele ning kedagi ei tohi internetis ebaseaduslikult jälgida ega pealt kuulata.

Igäüks peaks saama kindlaks määrata oma digipärandi ja otsustada, mis saab tema kohta käivast avalikult kättesaadavast teabest pärast tema surma.

Me lubame:

- tagada võimaluse hõlpsasti liigutada isikuandmeid eri digiteenuste vahel.

Lapsed ja noored peaksid olema internetis kaitstud ja võimestatud.

Lapsed ja noored peaksid olema võimestatud tegema internetikeskkonnas turvalisi ja teadlikke otsuseid ja väljendama oma loominguilisust.

Eakohased materjalid peaksid parandama laste kogemusi, heaolu ja osalemist digikeskkonnas.

Lastel on õigus sellele, et neid kaitstakse kõigi kuritegude eest, mille sooritamiseks või millele kaasa aitamiseks kasutatakse digitehnoloogiat.

Me lubame:

- propageerida laste ja noorte jaoks positiivset, eakohast ja turvalist digikeskkonda;
- pakkuda kõigile lastele võimalust omandada vajalikud oskused ja pädevused, et tegutseda internetikeskkonnas aktiivselt ja turvaliselt ning teha seal teadlikke valikuid;
- kaitsta kõiki lapsi internetis kahjuliku ja ebaseadusliku sisu, ärakasutamise, manipuleerimise ja kuritarvitamise eest ning hoida ära digitaalse ruumi kasutamine kuritegude sooritamiseks või sellele kaasa aitamiseks.

VI peatükk. Kestlikkus

Et hoida ära keskkonna olulist kahjustamist ja edendada ringmajandust, tuleks digitooted ja -teenused projekteerida, toota, neid kasutada, kasutuselt kõrvaldada ja ringlusse võtta nii, et nende mõju keskkonnale ja ühiskonnale oleks minimaalne.

Igaühel peaks olema juurdepääs täpsele ja kergesti mõistetavale teabele digitoodete ja -teenuste keskkonnamõju ja energiakulu kohta, et nad saaksid teha vastutustundlikke valikuid.

Me lubame:

- toetada selliste kestlike digitehnoloogiate arendamist ja kasutamist, mille mõju keskkonnale ja ühiskonnale on minimaalne;
- töötada välja ja võtta kasutusele digilahendused, mis avaldavad keskkonnale ja kliimale positiivset mõju.